

2020-06-12

Miljödepartementet

103 33 Stockholm

m.registrator@regeringskansliet.se

Synpunkter på Svensk kärnbränslehantering AB:s (SKB) ansökan om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle vid Forsmark, Östhammars kommun

Diarienummer: M2018/0027/Me

Diarienummer: M2018/00221/Ke

Frågan om slutförvaring av använt kärnbränsle har intresserat mig länge och jag har följt frågans hantering under många år, dels som tjänsteman inom miljö- och hälsoskyddsområdet i Östhammars kommun och som sekreterare/utredare i kommunens slutförvarsorganisation. Under senare år har jag varit styrelsemedlem i Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning.

SKB valde på ett tidigt stadium en metod för slutförvaring av använt kärnbränsle i kopparkapslar på ett djup av cirka 500 meter i berggrunden. Genom olika processer kom SKB så småningom till slutsatsen att det skulle vara lämpligast att bygga slutförvarsanläggningen vid Forsmark i Östhammars kommun. En del framträdande politiker i Östhammars kommun närmast jublade över att Forsmark valdes av SKB för lokaliseringen.

Som tur är finns det forskare som närmare har undersökt det vetenskapliga underlaget för SKBs metod med slutförvaring i kopparkapslar. Dessa forskare vid KTH kom fram till slutsatsen att koppar kan korrodera i syrgasfritt vatten, tvärtemot vad SKB säger.

Mark- och miljödomstolens yttrande till regeringen över ansökan tog fasta på de invändningar som kommit fram mot den föreslagna metoden att använda koppar som inkapslingsmaterial. MKG har i sitt yttrande över SKBs komplettering med anledning av domstolens yttrande kommit fram till att SKB inte tillfört något väsentligt nytt och att kritiken mot kopparkapslarna som inkapslingsmaterial kvarstår. Jag lutar mer till MKG och KTH forskarna än till SKBs försök till rättfärdiggörande.

SKB har anläggningen Äspölaboratoriet i Oskarshamns kommun som är ett berggrum flera hundra meter under jordytan för testning och utprovning av den föreslagna slutförvarsmetoden. Efter påtryckningar från MKG har nu långtidsförsök med uppvärmda kopparkapslar, LOT-försöket, som avses likna förhållandena i ett aktivt slutförvar, tagits upp för undersökning. Resultat av undersökningarna, framför allt hur kopparkapslarna påverkats under perioden bortåt 20 år i berggrunden, har ännu inte offentliggjorts.

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, litar till en process med stegvis prövning för att avgöra om metoden med kopparkapslar som inkapslingsmaterial för kärnbränsle är en säker metod.

I den diskussion som fördes i Östhammars kommunfullmäktige 9 juni 2020 i frågan om en rådgivande folkomröstning före ett vetobeslut nämnde kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg (C) att kommunen tryckte starkast på frågan om ansvar efter förslutning, i kommunens tidigare yttranden. Han menade att då frågan om ansvar efter förslutning snart skulle avgöras i riksdagen så har den osäkerheten för kommunen rätats ut och yrkade att folkomröstning inte skulle genomföras.

"Osäkerheterna är uträtade" så exakt uttryckte sig kommunstyrelsens ordförande i fullmäktige. Han nämnde också att kunskapsläget är betydligt bättre nu, som han ser det.

Det han syftade på gäller osäkerheten om ansvar efter förslutning. När det gäller osäkerheten om kopparkapselns långsiktiga säkerhet har kommunen tydligen ingen uppfattning. Juridisk kompetens anlitas men inte naturvetenskaplig/teknisk kompetens i någon särskild utsträckning vilket borde vara naturligt i en så viktig fråga.

"Vi ska försäkra oss om att den långsiktiga säkerheten är den högsta möjliga då kommunen ska säga ja eller nej till ett slutförvar." Detta är ett citat från Östhammars kommuns websida slutforvarforsmark.se

Kommunalrådet Margareta Widén-Berggren (S) nämnde i debatten 2020-06-09: "Säkerheten alltid prio ett."

Vilken är egentligen kommunens viktigaste fråga: långsiktig säkerhet eller ansvar efter förslutning?

Jacob Spangenbergs uttalande vid fullmäktige sammanträdet 9 juni 2020 blir vilseledande eftersom den långsiktiga säkerheten, som ska kunna garanteras av kopparkapslarna, fortfarande inte är klarlagda, som SKB har hävdad. Detta gäller Mark- och miljödomstolens yttrande till regeringen med krav på komplettering

som SKB inte har besvarat tillfredsställande, enligt MKGs granskning.

Uttalandet av Jacob Spangenberg kan få allmänheten att tro att alla frågor om bland annat långsiktig säkerhet nu är besvarade. Det var ju de frågorna som gjorde att Mark- och miljödomstolen i början av 2018 i sitt yttrande till regeringen avstyrkte att tillstånd medges, nämligen de frågeställningar som gäller kopparkapselns långsiktiga säkerhet. Frågorna om kopparkapselns långsiktiga säkerhet för inkapsling av använt kärnbränsle har inte alls rätats ut och många frågor kvarstår för SKB att besvara.

I den frågan litar Östhammars kommun helt till Strålsäkerhetsmyndigheten och tar, enligt min mening, inte själv i tillräcklig omfattning initiativ för att få allsidigt underlag för att kunna göra egen bedömning. Detta trots att kommunens representanter tidigt i processen har sagt att kommunen ska försäkra sig om att den långsiktiga säkerheten är den högsta möjliga när kommunen ska säga ja eller nej till ett slutförvar och att säkerheten alltid är prio ett.

Med vänliga hälsningar

Hans Jivander

Uppsala 12 juni 2020

